

Lithuanian A: literature – Higher level – Paper 1
Lituanien A : littérature – Niveau supérieur – Épreuve 1
Lituano A: literatura – Nivel superior – Prueba 1

Wednesday 10 May 2017 (afternoon)
Mercredi 10 mai 2017 (après-midi)
Miércoles 10 de mayo de 2017 (tarde)

2 hours / 2 heures / 2 horas

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a literary commentary on one passage only.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire littéraire sur un seul des passages.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario literario sobre un solo pasaje.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

Išanalizuokite **vieną** iš pateiktųjų tekstų:

1.

Obuoliai – ne pavasario darbas

Kai kas nors – nebūtinai obelys ar slyvos! – ima iš pasiutimo žydėti, subręsta ir vaisiai... Nepriklausomybės metais sužydėjo knygų leidyba. Labai gerų ir, deja, labai blogų knygų. Dėl tų blogųjų virpuliuoja ore apmaudas. Tačiau esame kultūros žmonės, tad slepiame ir slopiname neigiamas emocijas. Viešai šiandien juk kunkuliuoja vien *plebsas*: „blondinės“, vestuvininkai ir visokie grafomanai.

Bet gal jau laikas pasakyti, kad grafomanija – ne vienų tik nevykėlių „liga“, ne vien katytės Raišytės sindromas iš Giannio Rodario knygelės *Dželsominas melagių šalyje*: kreida nupieštą letenėlę niežti, todėl ir pradedama rašyti...

Kur kas didesnė blogybė – elitinė grafomanija, nes ji – ne naivus bemokslio beraščio siekis, o dantis prakandusio literato, gyvojo klasiko būsena. Nuo grafomanijos yra tik vienas vaistas – abejonė. Elitinis grafomanas – lygia dalia kaip ir nemokša – neabejoja savo kokybe. Skirtumas tik tas, kad nevykėlis lengvai atpažįstamas, o gyvasis klasikas moka apgaudinėti, nors yra grėsmingos bacilos nešiotojas – juk jo „ūryba“ skatina kvailėlių viltį: jeigu jau jam galima, tai kuo aš (kitas) prastesnis? Jis – ne vargšas prašinėtojas, ne šventoriaus elgeta. Jis turi kietų argumentų: aš esu toks ir toks, man turi būti! Keisčiausia, kad ir būna. Atsiranda. Yra ir yra! Elitinis grafomanas dėl to nė kiek nesikremta. Jis ramiai sau gromuliuoja nemenką biudžetinio ragaišio gabalą, atriekiamą Kultūros ministerijos, o paskui laimingas riaugėja ir (prašom atleisti už tiesų žodį!) tirštai bezda. „Procesas“ vyksta toliau: menkiausias pirstelėjimas fiksuojamas, užrašomas ir tiražuojamas, nes nuogiems karaliams viskas galima.

Ką skriaudžia nevykėliukas „rašytojas“, kokia nors bobelė bobeliukė, *schreibende Frau**, pati susimokanti už leidybą? Beveik ir nieko. Nebent save, savo gimines ir artimuosius. Juoba kad tai daroma „esamuuju kartiniu“ laiku. Tuotarp pripažintieji tuština išdą „esamuuju dažniniu“. To nebūtų, jei kas nors reikalautų valstybės finansuojamų leidinių atsiskaityti, kokiam tikslui išleistas pinigas – sapnavimams aprašinėti ar kultūros procesui (kad ir koks jis būtų!) atspindėti. Kol neišdrįsime garsiai tarti, kad per daug šalyje investuojama į trijų keturių, trylikos keturiolikos pavardžių interesus, beviltiška diskutuoti.

[...]

Baisiai gaila, bet vis dar esame konformistų bendruomenė. O kas yra komformizmas? Žodynas saktų, jog etine prasme tai – asmenybės individualumo atsisakymas, dogmatiškas sekimas elgesio standartu ir minties stereotipu. Vakar elgėmės kaip visi, nes bijojome represijų, šiandien elgiamės kaip visi, nes bijome atsilikti nuo *amerikono*?

Galime tik pavydėti brandžių demokratijų kultūroms, net ir karalystėms, nes jose išsitenka viskas. Taip pat ir kultūra. Kodėl, tarkime, *Svenska Dagbladet*, solidus Švedijos dienraštis, kasdien randa vietos kultūros naujienoms, knygų, parodų, spektaklių ir koncertų recenzijoms, o mūsų kultūra lyg indėnas rezervate uždaryta vien specializuotuose leidiniuose?

Pažinojau laikraščio redaktorių, kuris atvirai didžiavosi savo ribotumu. Jam žodis kultūra buvo keiksmazodis. Kažin kodėl? Todėl, kad investuoti į kultūrą nepelninga? Ar todėl, kad baisu susimauti: o jeigu ims ir išlįs yla iš maišo – jeigu staiga paaiškės, kad nė velnio neišmanai, su kuo ta tikroji kultūra „valgoma“?

Obuoliai – ne pavasario darbas. O kultūra – ne profanų užsiėmimas. Nukultūrėti galima labai sparčiai. Subręsti kultūrai reikia ilgo laiko. Ir nemenkų pastangų. Tas pasakytina tiek apie kultūros gamintojus, tiek ir apie jos vartotojus.

Tad gal nepykime labai ant intelektualų, kurie laikosi visuomeninių procesų nuošalyje ir į *popsą* žvelgia su tam tikru apmaudu? Džiaukimės, kad pamažėle ir iš jų atsiranda vienas kitas, tegul ir ne varpu skambinantis, o tik varpeliu tilindžiuojantis...

- 45 Gal – kai varpelis prie varpelio! – ir sulauksime kada nors *gero mikso*, anot L. Donskio, ir nebebus Lietuvoje, jos žiniasklaidoje *jkūnyta vien masinės kultūros barbarybė*. „Obuoliai“, kuriuos per keliolika metų nokinome, jau sunoko. Laikas apsispręsti, kokie jie – sveiki ar kirmėlėti.

Violeta Šoblinskaitė Aleksa, *Truputis lauktuvių: II knyga* (2009)

* *schreibende Frau*: rašanti moteris (vok.)

2.

Figūros

- Ilgais lapkričio vakaras,
drengiant šaltiems rudenio lietums
ir liūdnei žiovaujant gatvių žibintams,
svetimame mieste, toli nuo namų,
5 pustamsėje mokyklos palėpėje
stebuklingai atgyja nedaili aplūžusi lenta
ir senos medinės figūros:
rikiuojasi pėstininkai,
žvengia jauni žirgai,
10 laksto elegantiški rikiai,
iš už priedangų,
nelyginant kovos drambliai,
grėsmingai murmėdami pajuda bokštai.
O tada ateina metas tikriesiems valdovės spektakliams –
15 beveik visada jie būna žiaurūs ir efektingi!
Toje aplūžusioje medinėje lentoje tilpo viskas:
orūs, išmintingi senosios indų gynybos radžos,
ispanų kovos su maurais ir jų rikis laukelyje b5,
italų dvaro intrigos,
20 tikslūs dūriai ir taiklūs kirčiai
to paties pavadinimo partijoje,
debiutai, gambitai, puolimai,
amžinas šachas ir matas trimis ėjimais.
Toje lentoje tilpo viskas:
25 vaikiški nusivylimai, svajonės,
būsimų pralaimėjimų ir pergalių skonis,
nykūs rudens vakarai
svetimame pasaulyje,
praėjusios vasaros atostogos
30 ir ateinančių ilgesys...

Alvydas Valenta, *Nuožmiai artėjantis* (2013)
